

En artikel fra [KRITISK DEBAT](#)

Hvordan man genopbygger venstrefløjen i en krisetid (2. del)

Skrevet af: **Leo Panitch** | Offentliggjort: 15. juni 2011

Leo Panitch er politisk økonom og teoretiker ansat ved York University i Toronto og arbejder som medredaktør på [Socialist Register](#). Hans seneste bog er [In and Out of Crisis: The Global Financial Meltdown and Left Alternatives](#) (skrevet sammen med Greg Albo og Sam Gindin). Leo talte med NLP's Edward Lewis om den lange krise på venstrefløjen og om sine ideer for en genoplivet antikapitalistisk strategi. I denne del af interviewet fokuserer vi på Panitch's ideer om en ny form for politisk parti så vel som på de påtrængende spørgsmål, som venstrefløjen står overfor.

Det andet hovedemne, som vi skal diskutere - udover udfordringen til fagforeningerne - er de politiske partier. Du taler om behovet for nye former for politiske partier - hvad mener du med det?

Som jeg sagde tidligere, så mener jeg ikke at arbejderklassen som vi hidtil har kendt den har været en politisk kraft i det omfang, hvor den har været organiseret gennem de store socialdemokratiske eller kommunistiske partier. I et vist omfang har dette forhold oven i købet været det, der gjorde arbejderne til borgere. En stor del af det tyske socialdemokratiske appel til arbejderne bestod i, at man gennem sit medlemskab fik den stemmeret, der gjorde arbejderne til fuldgældige, tyske borgere. Og i et vist omfang var det også den måde, som det australske og det britiske Labour parti vandt støtte fra kvinderne - ved at sige, at man gennem sit medlemskab fik en stemme. Så klassens dannelse som sådan skete i et vist omfang igennem partierne. Og naturligvis var både det svenske og det tyske socialdemokrati aktivt i at danne folks klassebevidsthed: gennem arbejderuddannelse, partikonferencer og arbejderparlamentar (selvom dette fyldte mindre i Labour og selvom alt hvad der var af den slags blev ødelagt af Blair og i et vist omfang også af Kinnock før ham - Labours partikonference^[1] blev allerede skubbet til side i 1980'erne, fordi den var for radikal).

Så selve klassens dannelse blev i en vis udstrækning formidlet af partierne. Derudover forholdt det sig sådan, at da klassekampen kom til at dreje sig om magten over staten, så blev partierne essentielle i bestræbelsen for at bringe arbejderklassens indbyrdes stridende krav sammen med andre krav, der rejstes i samfundet og for at bringe dem frem som krav til staten på en sammenhængende måde. Alt for ofte har dette dog fået karakter af, at man ville ændre staten - vi kræver dette eller hint - og af at stille krav, der er meget langt fra at ville ændre den grundlæggende udemokratiske karakter af de fleste statslige organisationer. Ligesom det heller ikke har adresseret den grundlæggende arbejdsdeling, der eksisterer i de fleste statslige organisationer.

... så en del af dannelsen af et nyt politisk parti ...

... vil naturligvis være at adressere dette. Jeg tror, det er afgørende vigtigt for mennesker her i Storbritannien at generobre det, der var projektet i 1970'erne, indenfor rammer af Labour og i en vis udstrækning udenfor. Der var ganske vist en masse uklarhed dengang, en masse politisk sjakren, en masse interne kampe i partiet, og der var en del personer, der anvendte et arkaisk bolsjeviksprog og en tilsvarende taktik. Men selvom den var underkastet en lang række begrænsninger, så var Tony Benn-bevægelsen[2], kampagnen for demokrati i Labour og bysocialismen, som folk som (tro det eller ej) Blunkett[3] støttede sig til i Yorkshire i 1970'erne - alt dette handlede om, at staten og partiet ikke var demokratiske, og at den eneste måde at fastholde de gamle reformer på, var at gå længere end dem og sætte socialismen tilbage på dagsordenen. Kun ved at demokratisere partiet kunne man demokratisere staten. Det handler ikke bare om politik. Mange var med i denne bevægelse - også John Holloway[4], der i dag taler om at ændre verden uden at overtage magten - en bevægelse der dengang blev kaldt for *London Edinburg Weekend Return gruppen*[5] ...

... de udgav *I og imod staten*[6].

Ja, og den var ekstremt kreativ i relation til, hvordan man skulle infiltrere staten både på det nationale og det regionale niveau med henblik på at ændre staten på en sådan måde, at man - indenfor rammerne af staten - stadigvæk kunne fortsætte med at være klassekæmper. Man kan bruge statens ressourcer til at organisere de uorganiserede for at give dem mulighederne for også at bekæmpe en selv som repræsentant for staten. Dette var et centralt tema i 1980'erne for det brasilianske Arbejderparti, der førte sig frem som et post-Leninistisk, post-socialdemokratisk parti på akkurat den måde - selvom partiet senere forvandlede til et meget traditionelt, socialdemokratisk parti.

Det nederlag, som den såkaldte Benn-fløj led i Labour - det skøre venstre, som man kaldte det - og som blev tilvejebragt ved anvendelse af truslen fra Thatcher og mediernes magt - betød, at hele venstrefløjen tabte momentum og blev demobiliseret. Men hvad der er brug for at genoplive er akkurat det, som de forsøgte - det vil sige at forny klassepolitikken ved at formulere den som en transformerende demokratipolitik. Men de forsøgte at reformere partiet, noget jeg aldrig har troet på kunne lade sig gøre. I min optik måtte dette ende med en splittelse af partiet, og det ville så igen betyde, at partiet ville blive diskvalificeret i forhold til vælgerne i meget lang tid - og det måtte så igen betyde, at man lukkede debatten ned. Hvilket også var præcis, hvad der skete.

Jeg er nu 65 og lige siden 1960'erne har min generation forstået - dengang vi blev

politisk bevidste - at de gamle socialdemokratiske partier og de gamle kommunistiske partier havde udspillet deres rolle, og at de ikke længere var i stand til at organisere arbejderklassen og udvikle den og at gennemføre et socialistisk projekt. Nogle af os forsøgte at kæmpe for en uafhængig, socialistisk politik der involverede opbygningen af nye, uafhængige socialistiske partier. Vi var succesfulde enkelte steder - ikke i at opbygge partierne, men i at opbygge grundlaget for dem.

Hvordan ser de succeshistorier ud?

I Ottawa for eksempel var jeg med i det, der kaldtes for *Ottawa Komiteen for Labour Action*, der opbyggede meget stærke relationer til de nyligt dannede faglige organisationer på det offentlige område. Og der sad vi så og ventede på, at en ny partidannelse dukkede op, som vi kunne knytte vores magtbase i det offentlige - lærere, postarbejdere og offentligt ansatte i det hele taget - til. Den viste sig aldrig, så i begyndelsen af 80'erne forsøgte vi os selv. Og fik organiseret en meget succesfuld ikke-sekterisk konference for hele venstrefløjen i Ontario. Men nogen af de nøglepersoner, som deltog her, var virkelig udbrændte. De kom fra - og det er endnu et eksempel på fiasko - de nye trotskistiske, marxistisk-leninistiske eller maoistiske organisationer, der var blevet dannet siden 1960'erne, og de søgte efter en bedre leninisme, hvilket jeg aldrig gjorde - jeg har aldrig været leninist. Men andre gjorde, og jeg beundrer dem - det var dedikerede mennesker. Men som sagt - også det faldt sammen. De hænger ganske vist stadigvæk fast i *Socialist Workers Party*[\[7\]](#). Og de har da en vis indflydelse. Men en fiasko var det. Sådan som det altid har været, det med at forsøge at bygge et bedre leninistisk parti, hvilket de trotskistiske organisationer altid har forsøgt.

Jeg håber, at din generation vil være i stand til at komme videre end det. At miste modet, fordi vi ikke havde heldet med os, ville være som at sige, at Marx ikke havde heldet med sig med Første Internationale. Og jeg tror, at betingelserne er ved at være til stede for at få succes, delvis fordi det står klart, at din generation ikke har til hensigt at opbygge en bedre form for leninisme.

Jeg tror ikke, at leninismen har meget appel til folk i min generation. På den anden side er jeg heller ikke sikker på, at ideen om et politisk parti har det i det hele taget.

Nej. Men jeg er også ligeglad med, om det kaldes et parti i det hele taget. Der er bare et behov for at nå hinsides den usammenhængende, ad hoc protest og splittelsen på det taktiske område - der er meget usolidarisk - for at nå frem til en eller anden form for netværkspolitik - *bevægelsernes bevægelse* så at sige. Vi er nødt til faktisk at udvikle forskellige former for organisationer, der har mere permanens, og hvor folk kan udvikle evner til at handle politisk på en mere vedvarende måde.

Medlemsorganisationer?

Medlemsorganisationer, organisationer hvor man betaler kontingent, uddannende organisationer, der er forberedt ikke blot på at komme med statsrelaterede forslag, men som også er parat til at gå ind i staten. Jeg siger ikke, at vi skal kaste os ud i opstilling og valghandlinger. Overhovedet ikke. Men vi er nødt til at være parat til at sige: "Hør nu her, på et eller andet tidspunkt er vi nødt til at sætte magten over staten på den strategiske dagsorden."

Det er altså en form for kapacitetsopbyggende politik, som du taler om. Både på partiniveau og når det drejer sig om fagforeninger. Og du mener, at der er basis for den slags i samfundet - du tror på det?

Jeg er ikke i tvivl om, at vi i det 21. århundrede vil se gentagne forsøg på at etablere den slags. Det er jeg slet ikke i tvivl om. Hvis du spørger mig, om jeg har tiltro til, at de vil være mere succesfulde, end de har været i de seneste 30-40 år, så er jeg ikke så sikker. Men at forsøget vil blive gjort - det er jeg slet ikke i tvivl om. Det vigtige er derfor at lægge så mange tanker i projekterne, som vi kan, for at de *bliver* en succes.

Vil du lægge mere kød på det skelet, du har skitseret for vejen frem?

En af de vigtige ting har at gøre med opsplittningen af arbejderklassen og den måde, som dette understøttes af de nye kommunikationsformer. Unge mennesker i dag er nødt til at gå tilbage og læse en meget vigtig bog (og meget få mennesker tog den alvorligt på den revolutionære venstrefløj), der blev skrevet under Første Verdenskrig af Roberto Michels, der endte som fascist, men som var socialdemokrat dengang. Bogen hedder *Political Parties: The Iron Law of Oligarchy* [8]. Bogen argumenterer for, at i en arbejderklasseorganisation vil der uundgåeligt opstå en arbejdsdeling mellem ledere og dem, der bliver ledet. Dette skyldes både psykologiske og organisatoriske ting. Der er stor indsigt i den bog, men vi er nødt til at finde ud af at opbygge de typer af organisationer, der baserer sig både organisatorisk og psykologisk på midler og former, som minimerer denne tendens. En af de ting, vi skal spørge om - uden overhovedet at blive teknologiske determinister - er om de nye kommunikationsformer, som vi anvender, kan hjælpe os med at overkomme den gamle arbejdsdeling fra de gamle klasseorganisationer.

Det lyder for mig, som om det er endnu mere akut, når du ikke taler om for eksempel et klassekooperativ, men når du taler om en organisation, der skal forberedes til at gå ind i staten - og som af helt naturlige årsager vil etablere den slags arbejdsdeling.

Akkurat.

Lad os så slutte af med at tale om det, vi kan lære af krisen i relation til de organisatoriske spørgsmål, vi har diskuteret.

En af de ting, vi kan lære, er efter min mening dette: vær forsigtig med formuleringen af dine krav. Da jeg var på din alder, da kapitalismen nærmede sig fuld beskæftigelse i 1960'erne, var vi meget sikre på at kunne få imødekommet samtlige de lønkrav, vi stillede. For selvom kravene fik arbejdsgiveren til at gå fallit, så ville vi sagtens kunne finde et andet job bagefter. Og hvis cheferne sagde til os, at vi skulle arbejde hårdere, var vi parat til at bede dem gå ad helvede til, fordi vi mente, at vi kunne få et nyt job meget nemt. Og som studerende fik det os til at føle os meget revolutionære, at vi var ligeglade - *det kan godt være, at jeg ikke får arbejde før jeg bliver 35, men jeg skal nok få et.* Det skabte en masse militans, og det pressede profitten i 1960'erne og 1970'erne, og det skabte en skattemæssig krise i staten. Det var med andre ord ikke akkurat Thatchers ideer eller finanskapitalen der ødelagde den Keynesianske velfærdsstat, det var de indre modsætninger, der faktisk var et resultat af reformerne - de reformer der var blevet vundet tidligere lagde grunden for, at arbejderne kunne få fat på en større andel af kapitalismens forbrugergoder, og vi var ganske ofte agenter for rent faktisk at bruge reformerne til netop det. Så vi er nødt til at tænke os godt om for at finde ud af, hvad vi faktisk ønsker at vinde i den aktuelle situation. Det er for eksempel ikke tilstrækkeligt at få indført en beskatning på eksaminer, der betyder, at universiteterne stadigvæk vil være mere markedsgjorte.

Og det har vel egentlig ikke så meget at gøre med de øgede undervisningsafgifter, vel? Det handler mere om opdelingen af bevillingerne og om midler til undervisning?[\[9\]](#)

Præcis. Vi er med andre ord nødt til at overveje omhyggeligt, hvad vi skal være mere defensive omkring, og hvad vi kræver i lyset af krisen. På samme måde er det, når vi kigger på det kinesiske proletariat og ser de strejker, som det har gennemført. Vi skal være ædruelige, når vi ser på den slags. Globaliseringen har grundlæggende betydet, at der er blevet skabt nye grupper i arbejderklassen. Folk siger, at klassebegrebet er forældet og at færre og færre mennesker er lønarbejdere i den gammeldags betydning af ordet - tværtimod. Der har aldrig nogensinde været så mange lønarbejdere på jorden, som der er i dag. Også selvom vi anvender den gammeldags definition og taler om industriarbejdere i industrivirksomheder. På grund af, hvad der er sket, har kapitalismen nu kunnet kaste sig over nye proletargrupper, der er blevet skabt rundt omkring i verden. Det er, hvad globaliseringen i vidt omfang har handlet om.

Nu om dage ser man også kapitalister, der siger, at vi har brug for en løndrevet vækst i Kina. Fordi vi ikke længere - i kraft af krisen kan håndtere, at arbejdere i England eller USA eller Canada kan købe forbrugsgoder på kredit, så er de kinesiske arbejdere nødt til selv at købe deres egne produkter. Det er muligt, at den kinesiske arbejderklasse får en generel lønstigning. Forudsætningen er, at de lokale fagforeninger enten overtages eller forandres (i øjeblikket er de mest af alt kontrolinstanser for partiet og for lederne), men hvis det kinesiske proletariat har held til at nå deres mål på samme måde, som de vestlige fagforeninger gjorde det i det 20. århundrede - altså har held til at gøre deres medlemmer til individuelle forbrugere - så betyder det ikke, at vi nået længere frem. Faktisk vil det - når man tænker på klimakrisen og den økologiske balance - stille os værre.

Så den form for organisering, vi har brug for, er en der fokuserer mere på at ændre ideerne om, hvordan man skal leve på en måde, der orienterer sig meget mere mod kollektivt forbrug - tilvejebringelsen af gratis kollektiv transport mere end mod muligheden for at kunne købe sin egen bil for eksempel. For nu bare at nævne et eksempel. Så også der er vi efter min opfattelse nødt til at være meget omhyggelige med, hvad vi håber på - vi skal ikke bare sætte vores lid til, at det kinesiske proletariat kan organisere sig som uafhængig klasse. Vi skal tænke meget mere over, hvilken slags klasse det bliver, når det først organiserer sig. Ligesom vi skal overveje, hvad vi vil stille op med den nye arbejderbevægelse, som kan opstå der.

Og hvis vi så skal forsøge at binde det sammen med vores egne krav, hvad er så forbindelsen?

Ja, de umiddelbart, kortsigtede krav, vi skal stille her i vores egne samfund (og vi sejrer ikke, medmindre vi kan stille den slags krav - det er ikke tilstrækkeligt med langsigtede krav) skal være krav, der formindsker konkurrencen inden for arbejderklassen. Kampen for bedre pensioner må formuleres sådan, at de understøtter dannelsen eller gendannelsen af et universelt pensionssystem i stedet for at understøtte rettigheder, der indgår i beskæftigelsesforholdet. Er ens pensionsforhold afhængigt af arbejdsgiveren, så udbygger det den interne konkurrence, der splitter arbejderklassen. Vi er nødt til at vende tilbage til den universelle pension. Og det hænger så igen sammen med de langsigtede krav, fordi disse pensionskrav er nødt til at bygge på en langtidsholdbar infrastruktur - ikke baseret på aktier og obligationer, hvis værdi svinger med markedet. Midlerne til sikringen af pensionen skal være tilgængelige for staten til langsigtet investering i infrastrukturen.[\[10\]](#)

Dette bør gå hånd-i-hånd med et langsigtet behov for nationalisering af bankerne og et projekt med at forandre dem - eller for at tage de banker, der allerede er nationaliseret på grund af krisen og ændre den måde, de blev drevet på før - hvilket

er det, der sker i England. Bankerne skulle forvandles til offentlige servicefunktioner, der gør det muligt for os, at gennemføre en demokratisk økonomisk planlægning. Og det handler om, hvordan der tages beslutninger om investering, hvad der investeres i og så videre. Dette må være kernen i en demokratisk økonomi.

De kortsigtede krav, vi formulerer, må formuleres med dette i bevidstheden.

Men det er jo svært, er det ikke, fordi det, der lige nu kan samle folk er, at sige nej til, hvad regeringen er i gang med. Vi vil ikke af med det her. Og når du så begynder at sige noget, der i nogens øren virker temmelig esoterisk, så kan det ende med, at man ikke kan formulere enighed om det - nogen mennesker mener ikke, at dit langsigtede projekt er en god ide, mens andre bare ikke er sikre. Og så er det sværere at formulere modstanden slagkraftigt og så videre.

Det har du helt ret i. Det er farligt. Og derfor er der folk, der opgiver at vinde kampen eller i det hele taget at stille krav om reformer, der ville betyde en åbning i forhold til de mere strukturelle reformer, vi har brug for. Men hvis vi ikke løber den risiko, så ender vi i en konstant selvdefinerende defensiv kamp, og så vil vi tabe flere og flere momenter i den. Så den type af organisatorer, vi er nødt til at udvikle, de typer af kadrer, vi er nødt til at opbygge, den slags mennesker, der kan gå til et studentermøde og motivere kampen, er nødt til at være folk, der har udviklet evnen og kapaciteten og dybden, der tillader både at være gode til at gennemføre forsvarskampen og til at sige, at vi både kan gennemføre den kamp og måske også gennemføre den mere effektivt, hvis vi kan forbinde de kortsigtede krav til den langsigtede strategi. De skal være visionære indenfor rammerne af en socialistisk strategi. Det betyder ikke, at vi får socialisme i morgen. Men det betyder, at vi bygger et grundlag, der peger ud over forsvaret mod kapitalens overgreb og frem imod et socialistisk perspektiv.

Det er blevet gjort historisk set, og der er ingen grund til, at vi ikke også kan gøre det nu. Men jeg er enig i, at det er en risikabel ting at gøre.

Tror du også, at den mulighed er til stede her og nu, sådan som venstrefløjten ser ud?

Muligheden er der. Der er ikke tilstrækkeligt mange mennesker, der kan realisere det. Og i de aktuelle organisationer kan man næsten ikke få øje på det. Men uanset det, så er det sådan - og uanset hvad jeg har sagt af kritiske ting om de leninistiske eller i det mindste de trotskistiske organisationer, der ville opbygge en bedre leninisme - så var de gode til at uddanne og udvikle folk, der kunne indgå i de kortsigtede kampe, men på samme tid kunne motivere folk til at læse og tænke og diskutere om, hvordan man realiserede de langsigtede, socialistiske mål. Man kunne godt lade sig inspirere af dette, men samtidig føre inspirationen i en retning, der gik

mindre op i, om Lenin havde ret i 1911 eller ej.

Oversat fra engelsk af Jan Mølgaard.

Originalens titel er: "Rebuilding the Left in a Time of Crisis part 2".

Første gang offentliggjort på [New Left Project](#)

Første del af interviewet blev bragt i april-nummeret af Kritisk Debat. [Se mere her.](#)

[1] Se mere her: http://en.wikipedia.org/wiki/Labour_Party_%28UK%29_Conference

[2] Se mere her: http://www.bennites.com/This_site-Tony_Benn.html

[3] Se mere her: http://en.wikipedia.org/wiki/David_Blunkett

[4] Se mere her: http://en.wikipedia.org/wiki/John_Holloway_%28sociologist%29

[5] Første udgave af manifestet blev udgivet i 1979 og de oprindelige medlemmer af gruppen var Jeanette Mitchell, Donald Mackenzie, John Holloway, Cynthia Cockburn, Kathy Polanshek, Nicola Murray, Neil McInnes og John McDonald

[6] Se mere her: <http://libcom.org/library/against-state-1979>

[7] *Socialist Workers Party* har afdelinger over hele verden - blandt andet i Canada, USA og England. Det fremgår også af partiets UK-hjemmeside, som du kan finde her: <http://www.swp.org.uk/>

[8] Bogen og forfatteren er introduceret her: http://en.wikipedia.org/wiki/Iron_law_of_oligarchy

[9] Diskussionen her handler meget om de problemer, som aktuelt plager den engelske universitetsverden, hvor den borgerlige regering har sat afgifterne for de studerende radikalt i vejret, hvilket har givet basis for en masse protester. Men samtidig - og med mindre fokus - har man indført ændringer i universiteternes styreformer og finansiering (som i Danmark), der er langt farligere på sigt for muligheden for fri forskning. Se for eksempel her: <http://education.oneindia.in/2011/05/25/uk-universities-facing-major-fund-crisis-aid0138.html> (oversætterens note)

[10] Et interessant synspunkt, der i høj grad også er relevant i Danmark. Investeringer på boligmarkedet ville også være relevant at nævne i denne sammenhæng. Ligesom trafikinvesteringer og investeringer i vedvarende energi (oversætterens bemærkning)

